

Powtórka z historii cz. 20: nowożytność. Historia Rzeczypospolitej Obojga Narodów

- [Wprowadzenie](#)
- [Jak czytać polecenia?](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: J.S. Bystron, *Dzieje obyczajów w dawnej Polsce, Wiek XVI-XVIII*, t. II, Warszawa 1994, s. 455.
- Źródło: K. Zielińska, *Historia. Dzieje nowożytne*, Warszawa 1991, s. 69.
- Źródło: R.A. Ziemkiewicz, *Jakie piękne samobójstwo*, Lublin 2014, s. 45.
- Źródło: S. Ochmann-Staniszevska, *Dynastia Wazów w Polsce*, Warszawa 2007, s. 110.
- Źródło: P. Jasienica, *Rzeczpospolita Obojga Narodów*, t. II, Warszawa 1986, s. 209.
- Źródło: M. Sobańska-Bondaruk, *Wiek XVI-XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, red. S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 337.
- Źródło: J. Tazbir, *Państwo bez stosów. Szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII wieku*, Warszawa 2009, s. 29.

- Źródło: W. Knap, *Plusy i minusy wolnej elekcji. Jak szlachta wybierała sobie króla*, dostępny w internecie: [dziennikpolski24](http://dziennikpolski24.pl).
- Źródło: J. Witczak, *Sarmacki republikanizm. Między prawem a bezprawiem*, Warszawa 2015, s. 196–197.
- Źródło: M. Urbański, *Poczet królów i książąt polskich*, Warszawa 2005, s. 284.
- Źródło: A.M. Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, Warszawa 25, s. 38.
- Źródło: *O jednej z polskich królowych*.

Powtórka z historii cz. 20: nowożytność. Historia Rzeczypospolitej Obojga Narodów

Jan Matejko, *Jan Sobieski pod Wiedniem*, 1883

Źródło: Pierre Patel (1604–1676), ok. 1668 r., olej na płótnie, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Powtórka z historii**”.

Pozwoli ci sprawdzić swoją wiedzę i powtórzyć wiadomości z jednego z działów historii. Będziesz pracować z tekstami źródłowymi i multimediami oraz wykonywać zestaw ćwiczeń interaktywnych. Aby ułatwić ci przypomnienie wiadomości w konkretnym kontekście historycznym, materiał koncentruje się na wybranej epoce – w tym przypadku jest to nowożytność w Polsce.

W pierwszej części materiału przypominamy, jak interpretować polecenia pojawiające się przy ćwiczeniach, i podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę. W drugiej będziesz pracować z materiałami źródłowymi oraz multimediami, aby w ostatniej sprawdzić swoją wiedzę, rozwiązując zestaw ćwiczeń związanych z danym okresem historii.

Twoje cele

- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń, które mogą pojawić się na sprawdzianie wiedzy z historii dotyczącym nowożytności w Polsce.
- Przeanalizujesz wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście nowożytności w Polsce, wskazując zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego.

- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń przygotowanych w tym repetytorium.
- Opiszysz rodzaje źródeł i ocenisz ich przydatność do wyjaśnienia problemu historycznego.
- Zweryfikujesz swój stan wiedzy.
- Wskażesz możliwe braki w swojej wiedzy na temat nowożytności w Polsce.

Jak czytać polecenia?

Ćwiczenie

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.), na których bazują m.in. ćwiczenia. Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, czego możesz się spodziewać po poszczególnych poleceniach i zastosowanych czasownikach:

wyjaśnij
twoim zadaniem jest zrekonstruowanie związku przyczynowo-skutkowego, opisanie od początku do końca, o co chodziło i dlaczego;
scharakteryzuj
podobnie jak powyżej należy przeanalizować genezę, przebieg oraz konsekwencje danego procesu historycznego, podając uczestników wydarzeń (postacie, organizacje);
porównaj
czyli zestawianie wydarzeń, zachodzących procesów, danych itp. zarówno pod kątem występujących różnic, jak i podobieństw;
rozstrzygnij
w tym wypadku oczekiwana odpowiedź jest jedna: „tak” lub „nie” (oczywiście wraz z uzasadnieniem), ale bez formułowania własnych ocen;
rozważ
tu natomiast trzeba sformułować zarówno argumenty, jak i kontrargumenty, czyli „za” i „przeciw”, wartościując słuszność danego rozumowania;
ocień
to polecenie pozwala ci przedstawić swoją własną, subiektywną opinię na temat opisywanych zjawisk i procesów; każda przedstawiona ocena - o ile będzie dobrze

uzasadniona - zostanie uznana, dlatego też kluczową rolę odgrywa umiejętność budowania argumentacji;

udowodnij

w poleceniu zawarta jest teza, a od osoby wykonującej to polecenie oczekuje się stworzenia krótkiej narracji z podaniem argumentów na rzecz jej prawdziwości;

uzasadnij

zadanie podobne jak powyżej, ale w tym przypadku powinno się określić sposób rozumowania, który umożliwia postawienie danej tezy;

wykaż

masz wykazać prawdziwość lub nieprawdziwość związków przyczynowo-skutkowych, odnoszących się do tezy;

podaj (wymień, wskaż)

takie polecenia występują w zadaniach półotwartych, w których masz miejsce na odpowiedź; podajesz wtedy pojęcie, nazwę własną (pełną, bez skrótów), imię i nazwisko osoby itp.

Pamiętaj, że odpowiedź musi odnosić się do źródła - błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby umiejętnie połączyć analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bój się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołuj się do podanych źródeł.

Słownik

elekcja

(z łac. *electio* – wybór) wybór przez głosowanie na wysokie stanowisko lub urząd; dawniej: wybór króla głosami szlachty

klientelizm

popieranie przez osoby wpływowe osób świadczących dla nich usługi

renesans

okres w historii kultury europejskiej w XIV-XVI w.; rozwój nauki i techniki; okres powstania literatury narodowej; zainteresowanie sztuką antyczną

reformacja

(łac. *reformatio* - przekształcenie) ruch religijno-polityczno-społeczny zapoczątkowany przez Marcina Lutra w XVI w., mający na celu odnowę chrześcijaństwa; doprowadził do rozbicia Kościoła zachodniego na szereg odłamów nieuznających autorytetu papieża

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z poniższym materiałem źródłowym. Wyjaśnij, jakie czynniki determinowały ostentacyjną konsumpcję w dworach szlacheckich.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1X8Jsdi>

Zwyczaje kulinarne polskiej szlachty

W mało skomplikowanym życiu przeciętnego szlachcica, czy tym bardziej włościanina, dobrze zastawiony stół był czymś bardzo ważnym. Wierzano, że człowiek zdrowy może jeść dużo i że im więcej zje, tym więcej sił mieć będzie; za obowiązek gościnności uważano przyjąć gościa możliwie obfitym jadłem, aby go sobie dobrze usposobić i nie wydać się skąpcem i samolubem. Wyższe sfery towarzyskie, przywykłe do roztaczania okazałości i przepychu, rujnowały się na przyjęcia, nie tylko sute, ale wymyślne i kosztowne; do obowiązków stanu należało rujnować się na kuchnię, na najdroższe zagraniczne potrawy i przyprawy. (...) Okazji do picia było dużo. Pito przy obiedzie, pito po obiedzie; przedtem już przy śniadaniu nie gardzono wódeczką, którą piernikiem przygryzano. Zjawiało się kilku sąsiadów, zaraz dobry był pretekst do wyciągnięcia flaszek lub beczki.

Relacja Andrzeja Lubienieckiego o sejmie lubelskim, 1569 r.

(...) do Lublina sejm był złożony, na którym to, co się robić poczęło od lat 183 i co się po kilkakroć i na zerwanie zanosilo, i potem nowymi pismami i królów, i obu narodów zatrzymało, to za pomocą Bożą a za usilnym staraniem i wielką pracą królewską statecznie się zawarto. A był to tak pracowity sejm, gdy król pany litewskie i posły jako za rogi ciągnął do tej uniej, a mianowicie Wołynia i Podlasza nie chciało się im Polakom puścić, że też nawet ku końcowi sejmowi nocą byli nie żegnając cicho poujeżdżali z Lublina przedniejsi senatorowie (...). co było króla dziwnie ufrasowało, bojąc się, aby to, co przez kilka lat robił, i przez kilka miesięcy na tym sejmie wniwecz nie poszło. Przeto i pany, i posły polskie animował i do panów litewskich po kilkakroć posyłał, rozmaicie ich namawiając i prosząc, żeby się do Lublina wrócili. I tak ci wždy się wrócili (...).

Przyczyny kryzysu Rzeczypospolitej w XVII wieku w opinii publicysty

Osobiście uważam, iż decydującą rolę w uśmierceniu ojczyzny naszych przodków odegrało gwałtowne ochłodzenie klimatu na przełomie wieków XVI i XVII. (...) Opisywane przez Jana Chryzostoma Paskę zimy, podczas których pękały drzewa (...), a pośrodku zamrożonego Bałtyku budowano gwoli wygody podróżnych sezonowe karczmy, podcięty gospodarcze korzenie opartej na rolnictwie Sarmacji. Małe gospodarstwa, będące ostoją

szlacheckiej niezależności i równości, powpadały w długie i przeszły w ręce latyfundystów, u których synowie drobnych posiadaczy stali się dzierżawcami, „gołotą” (czy też, w gwarze kresowej, „hołotą”) nieposiadającą poza swymi szlacheckimi prawami niczego więcej. A – jak to zauważył jeden z ojców założycieli demokracji amerykańskiej – obywatel, który posiada prawa polityczne, nie posiadając majątku, prędzej czy później sprzeda swój głos bogaczom i w ten sposób jego prawa, zamiast umacniać republikę, zaczną ją niszczyć.

Źródło: J.S. Bystron, *Dzieje obyczajów w dawnej Polsce, Wiek XVI-XVIII*, t. II, Warszawa 1994, s. 455;
K. Zielińska, *Historia. Dzieje nowożytne*, Warszawa 1991, s. 69;
R.A. Ziemkiewicz, *Jakie piękne samobójstwo*, Lublin 2014, s. 45.

Twoja odpowiedź:

Polecenie 2

Wskaż powód obaw litewskich bojarów przed zawarciem unii realnej.

Twoja odpowiedź:

Polecenie 3

Wyjaśnij, w jaki sposób czynniki klimatyczne mogły – zdaniem autora – wpływać na zjawisko szlacheckiego klientelizmu w XVII-wiecznej Rzeczypospolitej.

Twoja odpowiedź:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Udowodnij, że Zamość miał spełniać renesansowe kryteria miasta idealnego.

Siedemnastowieczny Zamość

Źródło: Franz Hogenberg, Georg Braun, domena publiczna.

Tvoja odpowiedź:

Rozważ, czy opisane stosunki mogły mieć wpływ na fenomen Rzeczypospolitej – jedynej w Europie „państwa bez stosów” w okresie reformacji religijnej.

((J. Tazbir

Państwo bez stosów. Szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII wieku

Prawosławni nie byli jedyną niekatolicką ludnością państwa polskiego. Oprócz Żydów należy tu wymienić wyznawców islamu: Tatarów, którzy posiadali na Litwie (...) swoje meczety. Daleko od nich liczniejsi byli zamieszkali na południu Polski Ormianie, wyznawcy monofizytyzmu (uznający tylko boską naturę Chrystusa) (...). Również oni korzystali z szerokich swobód wyznaniowych, przyznanych im przez Kazimierza Wielkiego w przywileju z 1367 r. Ormianie posiadali też oddzielne biskupstwo we Lwowie; w mieście tym istniała ich katedra ufundowana w drugiej połowie XIV w. (...) Najmniejszą liczebnie grupę wyznaniową stanowili Karaimi, będący pochodzenia tureckiego. Uznawali oni wyłącznie Stary Testament, odrzucając wszystkie późniejsze komentarze.

Źródło: J. Tazbir, *Państwo bez stosów. Szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII wieku*, Warszawa 2009, s. 29.

Twoja odpowiedź:

Rozważ, czy wolna elekcja była pozytywnym elementem ustroju Rzeczypospolitej z punktu widzenia interesów państwa, formułując po dwa argumenty i kontrargumenty.

((W. Knap

Plusy i minusy wolnej elekcji. Jak szlachta wybierała sobie króla

Pomysł, by króla wybierać w drodze wolnej elekcji był niewątpliwie interesujący, demokratyczny, wręcz awangardowy w Europie monarchii dynastycznych. Szybko jednak okazało się, że w praktyce jest zagrożeniem dla stabilności, a później i niezależności państwa.

Źródło: W. Knap, *Plusy i minusy wolnej elekcji. Jak szlachta wybierała sobie króla*, dostępny w internecie: [dziennikpolski24](#).

((A.M. Modrzewski

O poprawie Rzeczypospolitej

Jakoż jednak u wielu narodów w zwyczaj to weszło, iż synowie królewscy na państwo po ojcach wstępują – ale u Polaków nie dosyć jest urodzić się synem królewskim; trzeba, aby był obran ten, który by tę najwyższą władzę rządził. Albowiem czym jest sternik w okręcie, tym się zda być król w królestwie; a to jest rzecz pewna, iż żaden mądry nie obiera sternika do nawy dla zacności rodzaju, ale dla godności a umiejętności sterowania; a tak i królowie nie dla zacności rodu mają być obierani, ale dla umiejętności rządzenia rzeczypospolitej.

Źródło: A.M. Modrzewski, *O poprawie Rzeczypospolitej*, Warszawa 25, s. 38.

Tvoja odpowiedź:

Porównaj opinie obojga autorów w kwestii przyczyn niepowodzeń politycznych króla.

((S. Ochmann-Staniszevska

Dynastia Wazów w Polsce

Co więcej, w odparciu atakujących zewsząd wrogów widziano zarówno dowód Opatrzności Boskiej, jak też wyższości ustroju wolności nad „niewolniczym” absolutyzmem. Prowidencjalizm religijny kształtował na swoją modłę ówczesne poglądy historiozoficzne, tworząc szczególny rodzaj prowidencjalizmu politycznego. Przyjęcie jego przesłanek prowadziło do wniosku, że jeżeli dzięki zbawiennym walorom ustroju udało się ocalić ojczyznę, to po co go zmieniać?

Źródło: S. Ochmann-Staniszevska, *Dynastia Wazów w Polsce*, Warszawa 2007, s. 110.

((P. Jasienica

Rzeczpospolita Obojga Narodów

Sejm Rzeczypospolitej nie został uzdrowiony, ponieważ dopuszczono do niewybaczalnego błędu w technice rządzenia. Lekkomyślnie zabrano się do egzorcyzmowania dwóch inkubów naraz: liberum veto i wolnej elekcji. A wiadomo przecież z praktyki, że nawet ustroje rewolucyjne chadzą naprzód... etapami, jak się zaczęło wyrażać w wieku XX.

Źródło: P. Jasienica, *Rzeczpospolita Obojga Narodów*, t. II, Warszawa 1986, s. 209.

Tvoja odpowiedź:

Rozważ słuszność Augusta II Mocnego o przystąpieniu do wojny przeciwko Szwecji.

((M. Urbański

Poczet królów i książąt polskich

Wettyn próbował zresztą ubezpieczyć się na wszystkie strony. W sierpniu 1698 roku, w drodze na wyprawę mołdawską, spotkał się w Rawie Ruskiej z powracającym z podróży po Europie Zachodniej i krajach niemieckich, dwa lata od siebie młodszym carem Rosji Piotrem I. W trakcie rozmów przeplatanych tęgą pijatyką, czy raczej: potężnego pijaństwa przerywanego od czasu do czasu rokowaniami, zapadły decyzje, które wywróciły do góry nogami istniejący porządek polityczny w Europie, zwłaszcza środkowej i wschodniej. Jak się miało wkrótce okazać – w sposób wyjątkowo niekorzystny dla Augusta i Rzeczypospolitej, dla której zjazd rawski stał się początkiem ostatecznego końca suwerennego bytu państwowego. Otwierał natomiast epokę mocarstwowej potęgi Rosji, ze wszystkimi tego – fatalnymi dla Europy i świata, a po dzień dzisiejszy dotkliwie odczuwanymi – konsekwencjami.

Źródło: M. Urbański, *Poczet królów i książąt polskich*, Warszawa 2005, s. 284.

((J. Witczak

Sarmacki republikanizm. Między prawem a bezprawiem

Wspólnym wrogiem była Szwecja. Szwecja, której władcą w 1697 roku został piętnastoletni chłopiec – Karol XII. Młody, niedoświadczony władca. Przeciwko niemu miały wystąpić trzy państwa: Dania, Saksonia i Rosja. Trzy państwa przeciwko jednej Szwecji rządzonej przez nieopierzonego młokosa! W dodatku liczono na aprobatę wojny ze strony Rzeczypospolitej. Czy nie można było wtedy, tj. u progu wojny,

zakładać, że zakończy się ona pełnym sukcesem? Nie tylko można było – tak po prostu trzeba było myśleć.

Źródło: J. Witczak, *Sarmacki republikanizm. Między prawem a bezprawiem*, Warszawa 2015, s. 196–197.

Tvoja odpowiedź:

Wyjaśnij, do jakich konsekwencji prowadził problem ukazany na wykresie.

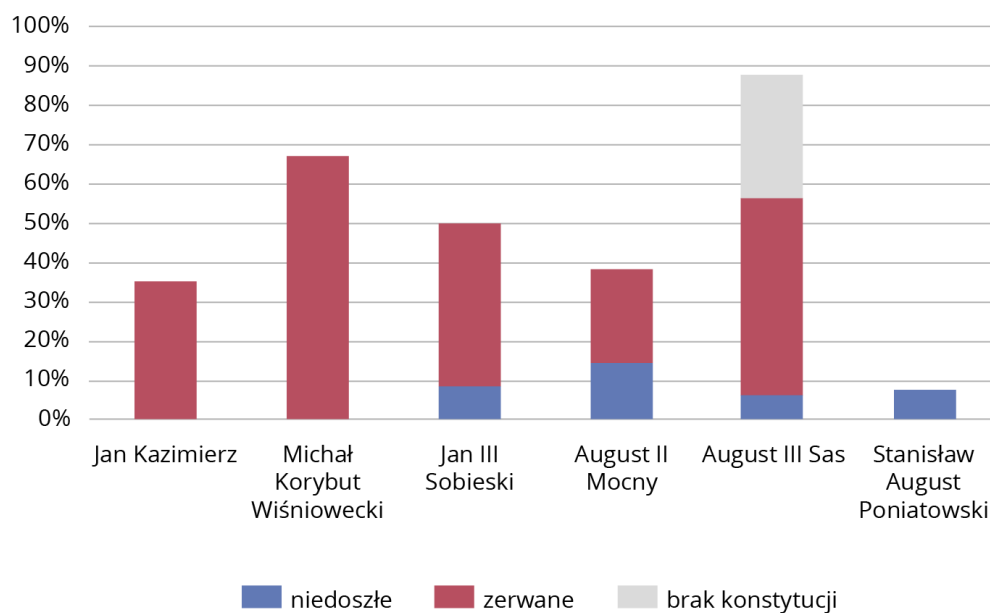
((M. Sobańska-Bondaruk

Wiek XVI-XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów

[Trzy mocarstwa postanowiły] użyć wszelkich środków zgodnych z polską konstytucją, aby na elekcji wybrano króla, który byłby w stanie utrzymać pokój i dobre stosunki z sąsiadującymi państwami; doświadczenie wykazało, że francuska partia w Polsce wznieca ciągle niepokoje przeciwko cesarzowi i królowi pruskiemu, a równocześnie intrygami w Konstantynopolu zagraża Rosji (...).

W Polsce może powstać stronnictwo popierające Stanisława i podburzające do czynów bezprawnych i przeciwnych postanowieniom Rzeczypospolitej, sojusznicy przeto zobowiązują się w czasie elekcji wystawić na polskich granicach armie, nie w celu narzucenia wyboru siłą orężną, lecz aby ochraniać polską wolność od wszelkiego skrępowania ze strony państw postronnych.

Źródło: M. Sobańska-Bondaruk, *Wiek XVI-XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, red. S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 337.

Statystyka niedoszłych sejmów w Rzeczypospolitej

Źródło: Contentplus.sp. z o.o. na podstawie Paweł Ropiak, licencja: CC BY-SA 3.0.

Tvoja odpowiedź:

Nazwa konfliktu zbrojnego, rozpoczętego w wyniku rywalizacji pomiędzy synem zmarłego

Augusta II a Stanisławem Leszczyńskim o koronę Rzeczypospolitej to o

.

Podaj nazwę instytucji, odpowiedzialnej za stworzenie przedstawionej książki.

Podręcznik z 1792 roku

Źródło: Michał Jan Huibe, *Fizyka dla szkół narodowych*, domena publiczna.

Instytucja odpowiedzialna za stworzenie tej książki to

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: historia

Temat: Powtórka z historii cz. 20: nowożytność. Historia Rzeczypospolitej Obojga Narodów

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Uczeń:

- 1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych;
- 2) dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń:

- 1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
- 2) rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego;
- 3) dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny;
- 4) ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

III. Tworzenie narracji historycznej. Uczeń:

- 1) tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;
- 2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje typy poleceń do ćwiczeń, które mogą pojawić się na sprawdzianach z historii.
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń przygotowanych w repetytorium.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm,
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- pogadanka;
- praca ze źródłami oraz audiobookiem;

Formy zajęć:

- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg zajęć:

Przed zajęciami:

Uczniowie zapoznają się z tekstem e-materiału oraz wskazówkami, jaki interpretować polecenia występujące w zadaniach maturalnych.

Faza wstępna

1. Nauczyciel podaje temat i cel lekcji: Nauczycie się (lub przypomnicie sobie), w jaki sposób przygotować się do egzaminu maturalnego z historii. Skupimy się na ćwiczeniach maturalnych dotyczących nowożytności w Polsce. Przećwiczcie pracę z materiałami źródłowymi i różnymi typami poleceń.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel prosi, aby uczniowie, pracując następnie w parach, uważnie wysłuchali audiobooka i zapoznali się z poleceniami.
2. Prowadzący odtwarza audiobook będący zbiorem tekstów źródłowych. Ustala czas na wykonanie w parach poleceń do audiobooka. Uczniowie w parach pracują nad poleceniami.
3. Następnie nauczyciel prosi 2-3 wybranych uczniów o przedstawienie swoich propozycji odpowiedzi. Reszta uczniów może dopowiadać brakujące ich zdaniem informacje. Jedna osoba notuje propozycje na tablicy. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, udziela uczniom informacji zwrotnej.
4. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Każda z grup wykonuje po dwa wskazane przez prowadzącego ćwiczenia z e-materiału. Wspólnie weryfikują odpowiedzi, nauczyciel udziela uczniom zwrotnej informacji.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel pyta uczniów, które zagadnienia albo polecenia były dla nich trudne. Prosi wybranego ucznia albo uczennicę (może być także ochotnik) o podsumowanie lekcji.
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy uczniowskich grup.

Praca domowa

1. Uczniowie wykonują w domu ćwiczenia niezrealizowane na lekcji.
2. Nauczyciel może rozdać przykładowe ćwiczenia maturalne (z wcześniejszych egzaminów) i poprosić o wykonanie ich w domu.

Materiały pomocnicze:

Arkusze maturalne CKE z matury z historii z poprzednich lat.

Wybór tekstów źródłowych do wskazanej epoki.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą odsłuchać audiobook przed lekcją, aby przygotować się do pracy ze źródłami w czasie fazy realizacyjnej lekcji.